

FENOMÉN "EURÓPSKEJ DIMENZIE" V EDUKATÍVNO M PROCES E

MARTIN ŽILÍNEK: *European Dimension in Moral Cultivation of an Individual* (Európska dimenzia v morálnej kultivácii osobnosti). Bratislava, UK 1999, 208 s.

Autor, vysokoškolský profesor Martin Žilínek, je širšej odbornej verejnosti známy viacerými publikáciami. V tomto prípade však ide o ojedinelú dvojjazyčnú, anglickoslovenskú verziu monografickej práce z oblasti eticko-pedagogickej problematiky začlenennej do európskeho multikulturálneho hodnotového kontextu.

Recenzovaná kniha je v určitom zmysle samostatným pokračovaním predchádzajúcej monografie *Étos a utváranie mravnej identity osobnosti* (Bratislava 1997), presnejšie tých jej častí, v ktorých autor naznačil hlavnú líniu sociokultúrnych východísk mravnej kultivácie človeka a obsahové súčasti utvárania mravnej identity osobnosti. Obsahovo túto problematiku značne rozvinul, prehĺbil a pojmovo sprecizoval. Prejavuje sa to najmä v členení danej monografie. Jej koncepčné spracovanie pozostáva z troch základných častí: 1. *Európsky kultúrno-duchovný a morálny kontext výchovy*; 2. *Axiologizácia a kreativizácia mravnej identity osobnosti*; 3. *Základné komponenty európskej výchovy*. Všetky kapitoly rešpektujú integráciu teoretického poznania v niekoľkých rovinách: filozoficko-etickej, kulturologickej, pedagogicko-antropologickej, pedagogicko-etickej a pedagogicko-psychologickej. Vďaka tejto východiskovej pozícii autor brilantným spôsobom nastoľuje problematiku identity osobnosti v "novej historickej skutočnosti" a rieši ju tak z pozície ideí európskej jednoty, identity, občianstva a výchovy. Akcentuje tým potrebu realizácie "európskej dimenzie v príprave mládeže na život v zjednotenej Európe" (s. 111).

Autor dospieva k presvedčeniu, že v európskom duchovno-kultúrnom kontexte je utváranie mravnej identity osobnosti späté s humanistickými mravnými hodnotami, a preto je relevantné poukázať na súvislosti medzi eticko-hodnotovým výchovným poľom a procesom utvárania identity osobnosti európskej kompetentnosti. Zastáva stanovisko, že Európa ako multikulturálne hodnotové spoločenstvo je zároveň charakteristická vzťahovou súvislosťou medzi kultúrou a mravnosťou, vlastnou identitou i vedomím a typickými humanistickými ideálmi. Je tak kultúrno-duchovným a morálnym priestorom, v ktorom sa odvíja už spomenutý proces utvárania mravnej identity osobnosti.

Komparáciou jednotlivých názorov európskej proveniencie, ktoré tento priestor historicky spolukonštituovali, dospieva k názoru, že ideály pravdy, dobra, múdrosti a krásy sú vlastné tomuto priestoru a sú umocnené aj súčasnými ideami humanity a demokracie (s. 115-116). Gradáciou týchto myšlienok sú autorove úvahy o európanstve, európskej kultúre, európskom vedomí, európskom občianstve a európskej identite.

Keďže autor pokladá za určujúci identifikačný vzorec každej kultúry jej hodnotový model, je celkom samozrejmé, že sa vo svojej práci pokúsil špecifikovať "jadro európskej hodnotovej paradigmy" (s. 135), aby na tomto pozadí analyzoval proces mravnej identity osobnosti "európskej dimenzie". Za základný model "Európana" považuje humánny model osobnosti ako vzor integrovanej osobnosti, ktorá je schopná spájať kultúrnosť aj pluralizmus a správať sa ako občan kontinentu, čo v istom zmysle znamená analyzovať, vytvárať a uskutočňovať práva a povinnosti Európana (s. 182).

V tejto súvislosti sú prínosom predkladanej práce najmä nové podnety v uvažovaní o komponentoch výchovy európskeho občana. Možno oceniť autorovu snahu špecifikovať jednotlivé "nosné piliere" tejto edukatívnej pozície v kontexte európskej dimenzie, ku ktorým radí predovšetkým nacionálnosť, transnacionálnosť, multikulturálnosť a globálnosť. "Európska dimenzia teda neznamená nutnosť uniformity." (s. 169) Autor neváha hlbšie preniknúť do tejto problematiky najmä prostredníctvom úvah o zložitom multikulturálnom a interkulturálnom vzťahovotvornom procese, zasahujúcom každého jednotlivca. To je už parketa, ktorá dovoľuje pristúpiť najmä k otázkam interkulturálneho výchovného procesu. Aj keď viaceré aspekty tejto výchovy zostávajú skôr v rovine deklarovania a vyžadovali by si väčšiu pozornosť a širší priestor na ich argumentačné zdôvodnenie, sú nespochybniteľné a určite inšpirujú čitateľov k ďalšiemu premýšľaniu.

Recenzovaná monografia je tak určená nielen znalcom z oblasti pedagogiky a etiky, ale aj širšiemu okruhu čitateľov a najmä tým, ktorí pôsobia v kultúrnej a výchovnej činnosti. Dávka didaktickosti a autorovej erudície preukázanej v práci to plne umožňuje. Publikácia je charakteristická aj použitím kvalitnej sekundárnej literatúry, zaradenej za každou kapitolou. Prekračuje však deskriptívny rámec jej spracovania a hľadá nové možnosti riešenia nastolených problémov. Otvára tak horizont, ktorý ma v súčasnej dobe nezanedbateľný význam a v tomto zmysle ju pokladám za veľmi podnetnú prácu v našom domácom prostredí. Upozorniť na prínos danej monografie dovoľujú aj pripojené súhrny. Okrem anglickej a slovenskej verzie sú tiež doplnené o francúzsku, nemeckú a ruskú verziu. Túto autorovu snahu o základnú informáciu pre zahraničných záujemcov o danú problematiku možno len oceniť.

Zlatica Plašienková

PhDr. Zlatica Plašienková, CSc.
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
Gondova 2
818 01 Bratislava
SR